

HOE WOORDEN EEN KERK SLOOPTEN

Over het tragische lot van de Delftse Sint-Hippolytuskerk

De neogotische Sint-Hippolytuskerk kende vanaf het einde van de negentiende eeuw een bloeiende periode. Hoewel nooit helemaal afgebouwd, imponeerde de kerk met haar luisterrijke in- en exterieur. Toch kwam de Sint-Hippolytus in de jaren zeventig van de vorige eeuw onder de slopershamer. Het officiële verhaal: te duur in onderhoud. Maar was dat de échte reden?

Alexander van Dijk is student aan The International School of The Hague. Hij heeft zijn profielwerkstuk van vorig jaar bewerkt tot een artikel.

Tijdens de Reformatie en de daarmee in verband staande Tachtigjarige Oorlog werden katholieken in Nederland veel rechten ontnomen. Zo werden de voormalig rooms-katholieke kerken overgedragen aan de protestantse kerk, mochten invloedrijke katholieken geen lid meer zijn van stadsbesturen en mochten er geen katholieke kerken gebouwd worden die zichtbaar waren vanaf de straat. Het luidde de schuilkerkperiode van de katholieke kerk in. Hier kwam in de negentiende eeuw verandering in. Met de herziening van de grondwet in 1848 kregen Nederlandse katholieken aanzienlijk meer vrijheid. In 1853 werd de bisschoppelijke kerkstructuur hersteld. Nu dat weer mogelijk was, sprongen nieuwe, monumentale katholieke kerken als paddenstoelen uit de grond.

IMPONERENDE LUISTER

Ook in Delft verzeen aan het einde van de negentiende eeuw twee kerken: de Sint-Jozefkerk, ontworpen door een leerling van Pierre Cuypers en de nieuwe kerk voor de Sint-Hippolytusparochie, ontworpen door Cuypers zelf. De neogotische Sint-Hippolytuskerk kon, in maat en met een honderd

meter hoge gietijzeren toren, de concurrentie aangaan met de middeleeuwse Nieuwe Kerk – wereldberoemd door Vermeers schilderij *Gezicht op Delft*.

In 1886 werd de Hippolytuskerk opgeleverd en geconsacreerd. De kerk is echter nooit afgebouwd – het gietijzeren gedeelte dat op de dertig meter hoge bakstenen basis moest komen is nooit gerealiseerd, en de polychromie werd alleen in het koorgedeelte en de kapellen van de kerk afgerond. Dit deed echter niets af aan de imponerende luister van het gebouw. Zo waren bijvoorbeeld het hoofdaltaar en de communiebank vervaardigd van zwart marmer en verguld koper, en werd het koorgedeelte staande gehouden door granieten pilaren. De pilaren waren overigens gedoneerd door de parochie, net als veel meubilair in de kerk en de vele glas-in-loodramen die op latere datum werden aangebracht.

SLOPEN

Na de Eerste Wereldoorlog kreeg de Hippolytuskerk unieke, in eigentijdse stijl geschilderde kruiswegstaties, en in 1949 werd een monumentaal drieklaviers Pels-orgel aan de westzijde van het gebouw geplaatst. In 1928

Foto's van de Hippolytuskerk, met van boven naar beneden het kerkgebouw met de vieringtoren, de sloop gezien vanaf de Werversdijk en het interieur.

werd de kerk volledig gerestaureerd, mede dankzij financiële giften vanuit de parochie. Het nodige naoorlogse onderhoud werd verricht vanaf 1960 – wederom met hulp van de parochie – waarna de kerk zich in goede staat bevond. Veertien jaar later kwam de kerk toch onder de sloophamer terecht. In de jaren zestig drong in het bisdom Rotterdam namelijk de vraag op welke van de twee Delftse katholieke kerken gesloopt zou kunnen worden; het onderhouden van beide kerken was niet meer mogelijk in verband met de toenemende secularisatie. Een onafhankelijke commissie moest antwoord op de vraag geven, en op 3 mei 1970 besloot deze dat de Jozefkerk gemakkelijker te onderhouden zou zijn. Conclusie: de Hippolytuskerk zou gesloten en gesloopt worden. Zo luidde in ieder geval het officiële verhaal – het verhaal dat op papier gezet werd.

GELDKRAAN

Wat er achter de schermen gebeurde, is nooit gedocumenteerd. Tussen de Hippolytusparochie en de Jozefparochie zat een vrij grote 'economische afstand' – de Hippolytusparochie behoorde tot de minder gegoede burgerij en de Jozefparochie tot de gegoede burgerij. Belangrijke leden van de Jozefparochie waren boeren uit Abtswoude die hun

grond hadden verkocht, en flink bijdroegen aan het financiële welzijn van de parochie en katholiek Delft.

Toen in het bisdom de vraag opkwam welke van de twee katholieke kerken gesloopt moest worden, brachten deze boeren een bezoek aan de bisschop van Rotterdam, monseigneur Martinus Jansen. Tijdens dat bezoek dreigden ze de geldkraan voor katholiek Delft dicht te draaien als hun Jozefkerk werd gesloopt. De bisschop nam vervolgens, al voor de aanbeveling van de onafhankelijke commissie, een besluit. Hij nam daarbij niet in overweging dat de Hippolytuskerk al gerestaureerd was en de Jozefkerk niet, en dat de Hippolytuskerk op de monumentenlijst stond als voorbeeld van Cuypers' neogotiek.

Op 2 januari 1971 was de laatste mis in de kerk, waarin kapelaan Bosman opmerkte dat 'het een ondankebare taak is iets wat afgebroken moet worden, zo lang in stand te houden'. Ook zei hij dat 'een kerksluiting een teken is van een zich veranderende tijd, van binnengaan in een onzekere toekomst'.

PUIN

In 1972 werd het interieur uit de kerk gesloopt en in juni-juli 1974 was het gebouw zelf aan de beurt. De gids in de Maria van Jessekerk, de voormalige Jozefkerk (die dus is blijven staan), en voormalig lid van de Hippolytusparochie, laat weten dat hij stukken van de preekstoel en delen van de kruiswegstaties gewoon tussen het puin zag liggen.

Over het lot van de roerende inboedel van de Hippolytuskerk is niet veel bekend. De Hippolytuskapel aan de Delftse Oude Delft, opgericht door parochianen die de sloop van hun kerk aanvochten, had om voorwerpen uit de te slopen Hippolytuskerk gevraagd,

maar dat verzoek werd afgewezen door het bisdom. Een deel van de inboedel is waarschijnlijk verdeeld onder de parochianen zelf, en de monstrans is door Museum Prinsenhof gekocht. Ook zijn daar veertig jaar lang delen van de kruiswegstaties bewaard gebleven. Vandaag de dag zijn ze eigendom van Stichting Kerkelijk Erfgoed Delft en wachten ze op restauratie.

'DE BISSCHOP NAM NIET IN OVERWEGING DAT DE HIPPOLYTUSKERK AL GERESTAUREERD WAS EN OP DE MONUMENTENLIJST STOND ALS VOORBEELD VAN CUYPERS' NEOGOTIEK'

De locatie van de Sint-Hippolytuskerk is na de sloop ingericht als parkeerplaats, en in 1990 kwam er de Max Havelaarschool. Het enige wat nog aan de kerk herinnert, is het hek dat ooit de scheiding vormde tussen straat en kerkterrein, en de in 1912 gebouwde pastorie. ■

Links: de Hippolytuskerk tijdens de sloop, gezien vanaf de Voorstraat.
Onder: Cuypers' ontwerp.

